

YAZI TÜRLERİ

MAKALE

Bir konuda bilgi verirken veya bir gerçeği savunurken, türlü kanıtlardan faydalanan, bunları bilimsel biçimde inceleyen gazete ve dergi yazılarına makale denir. Düşünce yazısıdır.

FIKRA (KÖŞE YAZISI)

Gazete ve dergilerde yayımlanan güncel, siyasal, toplumsal sorunları ele alan ve bir görüş, düşünceye bağlayan yazılardır. Yorum yazılarıdır. Makaleden en önemli farkı kanıtlamaya gidilmemesidir. Gülmece nitelikli fıkralar da olmakla birlikte yazılı kompozisyon türü olarak fıkra, düşünsel ağırlıklı kısa yazılardır. Düşünce yazısıdır.

ELEŞTİRİ (TENKİT)

Bir eseri değerlendirme amacıyla yazılan yazılara eleştiri denir. Eleştiride eserin ya da sanatçının gerçek değerinin belirtilmesi amaçlanır. Hem olumlu hem de olumsuz yanları anlatılır. Düşünce Yazısıdır.

DENEME

Yazarın herhangi bir konu üzerinde kendi görüş ve düşüncelerini kanıtlamak iddiası olmaksızın anlattığı fikir yazılarıdır. Dünya edebiyatındaki kurucusu: Montaigne'dir. Türk edebiyatındaki ünlü deneme yazarları: Nurullah ATAÇ, Yahya Kemal BEYATLI, Falih Rıfkı ATAY, Yakup Kadri, Salah BİRSEL, Cemil MERİÇ, Oktay AKBAL, Ceyhun Atuf KANSU. Düşünce yazısıdır.

HİKÂYE (ÖYKÜ)

Olmuş veya olabilecek olayları belli bir plan çerçevesinde yer, zaman ve kişilere bağlı olarak anlatan türdür. Romandan farklı yanı kısa olması, kişi sayısının az olması, genellikle tek olay anlatılması,. Dünya edebiyatındaki ünlü hikayeciler: Fransız yazar Guy de Maupassant, Rus yazar Antony Çehov. Türk edebiyatında: Ömer SEYFETTİN, Sait Faik ABASIYANIK, Memduh Şevket ESENDAL, Sabahattin ALİ, Refik Halit KARAY, Halikarnas Balıkcısı. Olay yazısıdır.

ROMAN

Gerçek ya da gerçeğe yakın olayları ayrıntılı olarak anlatan eserlerdir. Öyküye göre ayrıntılıdır, kişi sayısı fazladır, çevre geniştir ve zaman dilimi uzundur. Türk edebiyatındaki ünlü roman yazarları: Rezaizade Mahmut EKREM (Araba Sevdası), Ahmet Mithat Efendi (Felatun Beyle Rakım Efendi), Nabizade Nazım (Karabibik, Zehra), Halit Ziya UŞAKLIGİL (Mai ve Siyah, Aşk-ı Memnu), Mehmet RAUF (Eylül), Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU (Yaban, Ankara, Kiralık Konak), Halide Edip ADIVAR (Sinekli Bakkal, Ateşten Gömlek, Vurun Kahbeye), Reşat Nuri GÜNTEKİN (Çalıkuşu, Acımak, Damga, Yaprak Dökümü), Hüseyin Rahmi GÜRPINAR (Gulyabani), Peyami SAFA (Dokuzuncu Hariciye Koşusu, Fatih Harbiye). Olay yazısıdır.

RÖPORTAJ

Herhangi bir konu yada sorunun değişik boyutlarıyla ele alınıp işlendiği gazete ve dergi yazılarıdır.

A
S
T
A
G
O
S

YAZI TÜRLERİ

ANI (HATIRA)

Yaşanmış olayların bir süre sonra kaleme alındığı yazılardır. Anılar yazıldığı dönem hakkında bilgi vermesi yönüyle önem taşır. Olay Y.

BİYOĞRAFI (YAŞAM ÖYKÜSÜ)

Tanınmış kişilerin hayatlarının anlatıldığı yazılardır. Tanıtılan kişi tarafından yazılmaz. Anlatımda üçüncü kişi ağzı var.

OTOBİYOĞRAFI

Tanınmış kişilerin kendi hayatlarını anlattığı eserlerdir. Anlatımda birinci kişi ağzı var.

GÜNLÜK (GÜNCE)

Yaşanılan olayların günü gününe tarih belirtilerek anlatıldığı yazılardır. İçtenlik önemlidir. Anıdan ayrılan özelliği günü gününe yazılmasıdır. Olay yazısı.

TİYATRO

Sahne üzerinde canlandırılmak üzere yazılmış, karşılıklı konuşmalardan oluşmuş eserlerdir. Türk edebiyatındaki ünlü tiyatro yazarları: Şinasi (Şair Evlenmesi), Namık KEMAL (Vatan Yahut Silistire). Olay yazısıdır.

SOHBET(SÖYLEŞİ)

Kişisel görüşlerin, samimi bir dille, okuyucuyla konuşuyormuş gibi anlatıldığı yazılardır.

A
S
T
A
G
O
S

MEKTUP

Başka bir yerde bulunan kişiye (haberleşme amaçlı) ya da kuruma bir bilgi iletmek amacıyla yazılan yazılara mektup denir. Özel ve iş mektupları olarak ikiye ayrılır.

GEZİ YAZISI (SEYAHATNAME)

Gezilir görülen yerler hakkında izlenimlerin anlatıldığı yazılardır. Gezilen yerlerin tarihi, kültürel ve coğrafi özellikleri tanıtılır. Türk edebiyatındaki ünlü gezi yazarları: Katip Çelebi, Evliya Çelebi (Seyahatname), Cenap ŞEHABETTİN (Hac Yolunda), Ahmet HAŞİM (Frankfurt Seyahatnamesi), Falih Rıfkı ATAY (Times Kıyıları), Reşat Nuri GÜNTEKİN (Anadolu Notları)...

MASAL

Çocukları eğitmek ve onların hayal gücünü geliştirmek amacıyla oluşturulmuş gerçek dışı olay yazılarıdır. Kahramanları insanın dışındaki varlıklar olan kısa masallara fabl denir. Olay yazısıdır.

SÖYLEV(NUTUK)

Bir topluluğu harekete geçirmek, heyecanlandırmak veya etkilemek amacıyla yapılan konuşmaların metinleridir.

FABL (ÖYKÜNCE)

Masal türüne bağlıken daha sonra ayrı bir edebi tür olmuştur. Kahramanları genellikle hayvan ve bitkilerden oluşur, sonunda mutlaka bir ahlâk dersi veren kısa öykülerdir.

YAZI TÜRLERİ TESTİ

1. "Bir kişinin kendi hayatını anlattığı yazıya denir."

Boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) biyografi B) eleştiri C) fıkra D) otobiyografi

2. Herhangi bir konuda bilgi verirken veya bir gerçeği savunurken türlü kanıtlardan faydalanan, kesin ve inandırıcı bir anlatım kullanan yazı türüdür.

Yukarıda özellikleri verilen yazı türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Deneme B) Fıkra
C) Makale D) Söyleşi

3. Aşağıdakilerden hangisi **roman türü ile ilgili değildir?**

A) Olmuş ya da olması mümkün olayları işler.
B) Olaylar genellikle birden fazladır.
C) Genellikle belli bir kahramanın etrafında olaylar gelişir.
D) Kahramanları, her zaman olağanüstü kişilerden seçilir.

4. "Sanat, edebiyat ya da düşünce eserinin biçimini ve içeriğini anlatan, değerli ve değersiz yönlerini belirten yazı türleridir."

Yukarıda tanımı yapılan yazı türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Deneme B) Makale C) Fıkra D) Eleştiri

5. "Konu olarak günlük olaylar işlenir. Yazar, günlük olaylarla ilgili düşüncelerini okuyucusunu karşısına alıp da onunla konuşuyormuş gibi anlatır. Nükteli sözler, atasözleri yazı içinde kullanılabilir. Gazete ve dergilerde yazılır."

Yukarıda tanıtılan yazı türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Fıkra B) Eleştiri C) Anı D) Makale

6. Aşağıdakilerden hangisi **deneme türünün özelliklerinden olamaz?**

A) Yazar kendi görüşlerini anlatır.
B) Özel yargılara yer verilir.
C) Konu, derinlemesine incelenir ve araştırılır.
D) Yazar, okuyucuyu inandırmak zorunda değildir.

7. Aşağıdaki yazı türlerinin hangisinde **olağanüstü olaylar yer almaz?**

A) Efsane B) Hikâye C) Masal D) Fabl

8. Aşağıdakilerden hangisi **fablların özelliklerinden değildir?**

A) Fabllar didaktik (öğretici) eserlerdir.
B) Başlarında mutlaka bir tekerleme bulunur.
C) Kahramanları genellikle bitkiler ve hayvanlardır.
D) Genellikle manzum eserlerdir.

9. Aşağıdaki yazı türlerinden hangisi **düşünce yazısıdır?**

A) Roman B) Masal C) Tiyatro D) Fıkra

10. Aşağıdaki yazı türlerinden hangisi **olay yazısıdır?**

A) Makale B) Eleştiri C) Hikaye D) Deneme

11. Türk güreşinin en büyük şampiyonlarından Yaşar DOĞU, 8 Ocak 1961'de kalp krizi sonucu Ankara'da vefat etmiştir. 1915 yılında Samsun'un Kavak ilçesinde doğan Yaşar DOĞU, güreşe on altı yaşında başlayıp 1940'da Balkan; 1946, 1947, 1949'da Avrupa; 1948'de olimpiyat ve 1951'de dünya şampiyonluklarını kazanmıştır. Yaptığı kırk yedi milli maçın otuz üçünü tuşla olmak üzere kırk altısını kazandı. Sadece 1939'da sayı ile bir yenilgisi var.

Yukarıdaki parçanın yazı türü nedir?

A) Hatıra B) Biyografi C) Otobiyografi D) Günlük

12.

Tuba yeni aldığı kitabı kitaplığının hangi rafına koyarsa doğru yerleştirmiş olur?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

13. Karnı acıkan bir kedi avlanmaya çıkmış. Sinsi sinsi etrafı kolaçan etmiş. Tam bir kuşu gözüne kestirirken bir köpek görmüş. "Hemen kaçmalıyım, yoksa bu dünyadaki son anlarım." diye içinden geçirmiş. Kedicik kuşun dolgunluğuna bakakalarak: "Bugün de aç kaldım." demiş.

Yukarıdaki anlatım aşağıdaki yazı türlerinden hangisine örnek gösterilebilir?

A) Roman B) Öykü C) Tiyatro D) Fabl

14. Dün Rize halkı yine bir felaketle karşı karşıya kaldı. Üç gün aralıksız yağın yağmur neticesinde şehrin sularını denize taşıyan dereler taşıdı. Çamur deryasına dönen şehirde yaşam felç oldu. Buna toprak kayması da eklenince yamaç köyleri zor anlar yaşadı. Bütün bu olumsuzlukları doğal koşullara bağlamayıp plansız yerleşim ve altyapı eksikliği konularında özeleştiri yapmak uygun bir davranış olur.

Bu paragraf aşağıdaki yazı türlerinden hangisidir?

A) Deneme B) Makale C) Fıkra D) Eleştiri

15.

I. Olaylar, bir ana olay etrafında gelişir.

II. Kişi kadrosu geniştir.

III. Kişiler ve olaylar ayrıntılarıyla ele alınır.

IV. Olmuş ya da olabilecek olayları anlatır.

V. Olaylar geniş bir zamana yayılarak anlatılır.

Yukarıda özellikleri verilen yazı türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hikaye B) Deneme C) Roman D) Masal

16.

I. Biyografi

II. Anı

III. Günlük

IV. Masal

Yukarıdaki yazı türlerinden hangisi gerçek yaşamdan kaynaklanan yazı türlerine girmez?

A) I B) II C) III D) IV

17. Yedi yaşında bile yoktum. Arabaya binmekten, evden uzaklaşıp değişik yerler görmekten inanılmaz ölçüde hoşnut olurdum. Bir gün motora bindirdi babam beni, eski model bir motora. Yine uzaklaştık evden, değişik değişik yerler gezdik. Ama bir yer vardı, bir köprü, bir tren köprüsü. Bu köprünün altından geçerken sımsıkı sarıldım babama, bu anı hiç unutmayacağım dedim içimden, öyle de oldu, ne zaman bir köprünün altından geçsem bu anı hatırlarım.

Yukarıda verilen parça hangi yazı türünün örneğidir?

A) Anı B) Deneme C) Günlük D) Gezi

18. Burası bir köyden çok şehirleşmeye başlamış bir kasabaya benziyordu. Etrafta bir tek eski veya topraktan ev görünmüyordu. Otlamaya çıkarılacak hayvanlar için özel bir yol yapılmış ve diğer yolların hemen hepsi asfaltla döşenmişti. Ama bir evin içine girecek olsanız bir yemek sofrası dahi göremezsiniz. Yemekler yerde yenir burada. İnsanlar ütü nedir bilmez.

Yukarıda verilen parça hangi yazı türünün örnektir?

A) Deneme B) Makale C) Gezi D) Anı

19.

Kendimizi bırakmamak için uğraştığımız çocukça bir duygumuz var: Dertlerimizle dostlarımızı acındırmak. Başımıza gelenleri abartır, bire bin ekler, karşımızdakini ağlatmak isteriz adeta. Başkalarını kendi sıkıntıları karşısında sakin gördük mü överiz ama bunu bizim sıkıntılarımıza karşı gösterdiler mi gücenip öfkeleniriz. Dertlerimizi dinlemeleri yetmez, ağlayıp sızlanmalarını isteriz.

Yukarıdaki panoda yer alan metin hangi yazı türünden alınmış olabilir?

A) Makale

B) Hikâye

C) Roman

D) Deneme

20. Kişinin yaşadıklarını, izlediklerini günü gününe not etmesi, yazmasıdır. Eski edebiyatımızda adı "ruznâme"dir. Anıya çok benzer. Anı, yaşandıktan sonra; ise her gün yazılır.

Boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) Röportaj B) Fıkra C) Deneme D) Günce

21. "..... yazarı, herhangi bir konuda kesinlemelere gitmeden, kendi kişisel görüşlerini, düşüncelerini konuşma ve söyleşme havası içinde anlatan kişidir.

Cümlede boş bırakılan yere aşağıdaki yazı türlerinden hangisi getirilmelidir?

A) Makale B) Fıkra C) Sohbet D) Röportaj

22. Toplum yaşamında birtakım olaylarla birbirine bağlanmış olan çeşitli insanların başlarından geçen maceraları bütün ayrıntılarıyla anlatan edebi eserdir. Olmuş ya da olabilir olayları yer, zaman ve kişilere bağlı olarak anlatır. Olaylar ana bir olay etrafında gelişir ve olay örgüsü geniştir. Kahramanları çoktur.

Yukarıda bahsedilen edebi tür aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hikaye B) Masal C) Roman D) Fabl

23.

I. Olmuş ya da olabilecek olayları anlatır.

II. Derin karakter tahlilleri yoktur.

III. Hikayede kişi kadrosu geniştir.

IV. Öykünün öğeleri arasında olay, zaman ve mekan yer alır.

Yukarıda hikaye (öykü) hakkında verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) I B) II C) III D) IV

24.

I. Kesinlik ve bilimsellik önemli öğelerdir.

II. Gazeteciliğin önemli bir dalıdır.

III. Yazar, doğruluğuna inandığı fikirleri, görüşleri okuyucuya kabul ettirme çabasıdadır.

IV. Belgelere, kanıtlara dayanan bir yazı türü değildir.

Yukarıdakilerden hangisi denemenin özelliklerinden biridir?

A) I B) II C) III D) IV

25. Bir gülmece havası taşıyan bu öyküde olay, bize kahramanın ağzından anlatılıyor. Anlatımın en belirleyici özelliği konuşma diliyle yazı dilinin ustaca birleştirilmiş olmasıdır. Konuşma dilinde geçen deyimler, halka özgü söyleyiş biçimleri, şaşma bildiren sözde soru biçimleri ustaca kullanılmış. Öte yandan anlatım dümdüz bir çizgide sürüp gitmiyor, bu da sürükleyiciliği sağlıyor.

Bu parçada aşağıdaki yazı türlerinden hangisine ait özellikler ağır basmaktadır?

A) Makale B) Deneme C) Eleştiri D) Fıkra

1.d 2.c 3.d 4.d 5.a 6.c 7.b 8.b 9.d 10.c 11.b 12.d 13.d 14.c 15.c
16.d 17.a 18.c 19.d 20.d 21.c 22.c 23.c 24.d 25.c